

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Thoroczka-Wigand Ede*

Cím: *az elrontott Budapest*

Forrás: *Magyarország*

Mo
(Hely)

1932. I. 21
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Old.)

Osztályozás

Tárgy

425.091

Hely

Idő

"1932"

Személy

Az elrontott Budapest

Visszatekinzés a multra

Írta: Thoroczka-Wigand Ede

X.

A VÁROSÉPÍTÉS, RENDEZÉS MŰVÉSZELET ÉS NEM HIVATAL

ezért nem boldogul tisztán hivatalnokoskodó mérnöki karral. A művészi fantázia hiánya tette tönkre Budapestet. Ha lelkes, de ötletnélküli mérnökök intézkednek, érdemes tevédeéseikre a figyelmet felhívni. Elsősorban tehát csak hivatalosan ottak bizassanak meg a jövőben. A városépítés lényege az ötlet és művészet, az úgynevezett ángelme irányítása. Ama néhanapján felpattanó zikráé, amit a hivatal légköre nem hevít.

A tisztikar hivatása az egészséges ötletek felsmerése, az elfogadható, jó eredmények fogantatása, a célszerűségi és takarékosági elvek isztelebentartása. Tervek, költségvetések tulszárnyalásán helyes esztétikai érzék, judicium, logika, szükség esetén még segíthet, de az elrontott város, mint a példa bizonyítja, minden radirgumi-művelet meddő.

A VÁROSOKAT KERTEK ÖVEZZÉK

A kertváros elnevezésben a „város” szó elé került a „kert”. Ertelmében rejlik a korszerű élet és otthon eszméje. Ma kertvárosoktól várjuk az üdülést. Szinte ilyen volt a régi Pest, mert minden háznak kerttel kellett rendelkeznie. Virágkoszoruként övezték a városokat, pormentes, jó, egészséges levegőjükkel illatot árasztóvá tegyék. Csodálatos, hogy mi önmagunktól sem mire sem eszmélünk s építészettünk is, meg a városrendezés is megint csak a „külföldön jól bevált rendszer” eredménye.

De, ha már nem tudunk megenni külföldi példa nélkül, miért nem vettük már harminc évvel ezelőtt kézbe a városrendezés idegenszótárát,

„Handbuch“-ját, „Knigge“-jét, vagy minek is nevezzem? — mert ez egyszer nem az „Umgang mit Menschen“-t ajánlom, „sondern mit Kunstschätze und Bauwerke“, mely nálunk épp, sőt még fontosabb volna. Ezekből is több van, például „der Stättebau“ von Kamillo Sitte, mely a német középkorból táplálkozik s így a festői regényességet szolgálta megtervezésünkre s így girbe-görbe utak, terek keletkeztek nyilegyenesek helyett, míg a Raymond Unwin: „Grundlage des Städtebaues“ korszerű szellemem épül. Tájékoztalan félreértést elkerülendő, jeleznem kell, hogy itt a „Grundlage“ nem a telek fekvését s a vele kapcsolatos uszorát istápolja, ezt mi elemi olvasó nélkül is megtanultuk. Bár kultúrában és izlésben is ilyen tanulmányok volnánk.

A VÁROSÉPÍTÉS HÉT LÁMPÁSA

Utóbb jelzett könyv szerény művészi javakkal áplálja az elmét, — könyvajánlással megjárhatunk. Egyik ismert szobrászunknak javasoltam Die Volkswirtschaft des Talentes című könyvet. Szegény azt hitte, hogy abból közvetlenül a zsebe szoros értelmében merkantilis tökélet kövélhet. Nagyon csalódott s engem ezért szemrenyásokkal illetett.

A városrendezés ezen ajánlott sorozatjének záreszméi ránk nézve igen tanulságosak. „Művészet tökéletesen megalkotni azt, ami létrehozandó.” Főbb pontjait is jelzem, hadd tudja meg laikus közönség, hogy a jövőben mit követelhet városrendezés címén. 1. Polgári művészetet, mint polgári élet kifejezőjét. 2. A városok sajátosága. — pszichológiai kifejezés szempontjából. 3. Városok szabályossága, vagy szabálytalanságának szépségei. 4. Főutak elhelyezése, rendezése, befásítása beültetése. 5. Beépítendő telkek, házak egymástól való távolsága, bekerítésük. 6. Így őrizhetik meg különböző épületek az összhatás harmóniáját. 7. Építési szabályrendeletek. 8. Nálunk a legbetegebb. Stb.

Nevezetnemen a pontokat a városépítés hét lámpásának. Ruskin után szabadon. Lehet, hogy nálunk is égnek val-hol, de bizonyos, hogy az elmét nem világították meg. Egy jó megoldás város nemcsak alaprajzban merülhet ki, mert egy csak egészségügyi és forgalmi követelményeknek felelne meg, hanem arcáról jellemét is kell olvasnunk, azaz pszichéjének is ki kell ünnie. Ez pedig rátermett, egészséges építészgenerációt kíván. Nagypapánk értettek hozzá, tanítómestereink lehetnének.

STUKKÓBÓL MÁRVÁNY, GIPSZBŐL FÁMENNYZET ÉS EGYÉB SZŐRNYÜSÉGEK

A városok karaktere különböző. Várerődítő városok. Ilyen volt egykor Várhegyűn Gyár- és szarmatvárosok. Halász-, ipari, keres-

kedelmi, fürdő-, hegyvárosok stb. Alapvető kiindulás a hegyi anyag: kő, fa, téglá, vas, fém, beton, üveg, pala. A város kifejeződéséhez pedig az egyes épületeknek is hozzá kell járulniok, mert a homlokzat nemcsak a ház, hanem a kor szellemét, hangulatát is kell, hogy sugározza. Ki az anyag nyelvét érti, az emberiség történelmét olvassa ki belőle. Az anyag iránt való értelmesség pedig azt követeli, hogy sajátossága szerint alkalmazzuk. Jelleg, anyag, forma, vonal, szín olyan céltudatosan kezelendő, hogy a ház szépségeinek kifejező ereje leplezetlenül érvényesüljön, tehát ne nyujtsunk fából vaskarikát, stukkóból márványt, gipszből famennyezet stb.

Jó ház az, mely korát az építető egyén igényeinek megfelelően s szellemi követelményeinek tiszteletével, lélektanilag is épül. Mindennek figyelembevételével, hangsúlyozásával a ház arcuata, pszichéje önként megváltozik. Ez a stílus s mint minden időben, ma is közöttünk áll. Ez volna az első lépés álstílusokban megcsontosodott építészünk menekülésére s helyes utra térésre, hogy a ház végre hivatását lélektanilag kifejezze minden felirás, táblák kibiggyesztése, használati utasítás nélkül, rendeltetésében felismerhetően.

ŐRIZZÜK MEG NÉHÁNY MEGMARADT SZÉP HÁZUNKAT ÉS KERTÜNKET

A házak ne szolgáljanak a város izléstelen töltelékül, mellyel tultömjük, mint valami szemétdombot. Lásd Budapest. Vele csak terjedelmét tágihatjuk értékének rovására. Főleg a Várnak és teljes környékének ódon romantikáját kellene óvni ilyen kinövésektől, mint például a Levéltár stb. fentemlített. Néhány megmaradt régi szép házat, kertjét a végtelenségig meg kell őrizni. Mindezekért a főváros intézőkörei felelősek, mert nemcsak hogy építési engedélyt adtak, hanem egyszerűen a kisajátításokkal, szabályozásokkal, építkezésekkel a város végtelen elcsufítását kezdeményezték. Ha látóérzékünk egyszer annyira fejlett volna, mint a hallási, akkor építészettünk gyökeres tisztogatásnak lenne kitéve. Bár annyira fejlődnek műérzékünk és műveltségünk, hogy mindenki különbséget tudna tenni a jó és rossz közt, főleg azok, kik gyenge építésszek, vagy könyvekből tervezve építettek. Akkor a tehetségtelen építésszek aránytalan, tultengő 95 százaléka önmagától kiirtatik.

FŐVÁROSUNK — AZ ORSZÁG MINDEN LAKOSÁÉ

Végezetül hivatkoznom kell a székesfőváros közmunkatanácsa elnökének egy megszívleendő elfeledtetésére, mely jelenlegi hivatala megértő betöltésének előszele volt az illetékes szakkörök szemében. Címe: „Az elcsufított és szép Budapest”. Kemény, de tárgyilagos igazsággal világít arra, hogy mit mulasztottak s tettek tönkre azok, akiknek hivatásuk lett volna menteni a feledés homályából. Építési szempontból egészséges ötleteket is vet fel, hogy miként lehetne Budapestből ismét szép várost alkotni.

E dióhéjba foglalt esztétikai tanulmány mindenki számára a „Städtebau” lélektana zseblexikona lehetne. A városépítés hatáskörébe tartozó összes — tehát vidéki is — hivatalok számára Milotay István „Alföldi városépítész” — I. Magyarság multévi jan. 25. — című tanulmányával együtt a tisztviselők asztalára tartoznék, céltévesztések elkerülésére. Jelige is telik Rakovszky cikke első passzusának végéből: „... fővárosunk nemcsak a budapestieké, hanem az egész ország minden lakosáé”.